

Izkaz darov priobčimo v naprednih listih.

Prispevke je pošiljati na naslov: **Simon Sekirnik nadučitelj v Gaberju pri Rogatcu**; pojasnila pa daje **Miloš Verk, učitelj v Sv. Križu, tik Rogaške Slatine.**

Cerkev in politika.

Škof Bonomelli v Kremeni je napisal devetdeset strani obsežajočo brošuro pod naslovom »Cerkev«, kakor smo to omenili že v zadnji številki. Ta brošura je v vseh cerkvenih in političnih krogih Italije zbudila izredno veliko senzacijo. Škof Bonomelli, ki mu je danes osemdeset let, je že znan zaradi svojega italijanskega nacionalnega mišljenja in svojega prizadevanja v svrhu cerkvenih in socialnih reform. Dobil je zaradi tega od Vatikana že več ukorov. V omenjeni brošuri se bavi z razmerjem med Italijo in Vatikanom, z razmerjem med domovino in cerkvijo in z razmerjem med vero in politikom.

Pravi, da je cerkev sicer božjega izvora, ali, po dolgem svojem potu preneseno med ljudi, jo pokriva tudi človeški prah in umazanost. Zato pa se onega, kar je v njej božjega, ne sme zamenjavati z onim, kar so dodale človeške roke. Nihče ne more trditi, da bi bili zato, ker je cerkev sveta, sveti tudi papeži, škofje in drugi duhovniki. Nikdar niso pogrešili oni, ki so izvrševali svojo sveto pravico, opominjajoč cerkvene pastirje na njihove dolžnosti, kakor n. pr. Katarina Sienska in Girolamo Savonarola, kateri poslednji je moral pretrpeti mučeniško smrt na gromadi. Zastopniki cerkve bi se morali spominjati, da niso nič drugega, nego skromni zastopniki Kristovi. Papeževa nezmožljivost ne sme imeti nič skupnega s politikom, v katere področju so izpostavljeni zmotam in slabostim. Glavna namera te knjige pa je: pomirjenje med cerkvijo in državo.

Kako veljavno se dajajo ta izvajanja kremenskega škofa aplicirati tudi na naše slovenske razmere! Škof Bonomelli je prepričan, da bi bilo pomirjenje med cerkvijo in državo le na korist — obema! Prepričan je, da je zamenjavanje koristi vere in politike le na škodo — prve. Istotako smo prepričani mi, da je pri nas identifikiranje koristi kake politične stranke s koristmi vere in cerkve le na neizmerno škodo za resnično versko čuvstvenost. Tudi najhropneje zmagoslavje ne odpravlja pri nas dejstva, da se spajanje vere s politikom sicer res silno debeli — stranka, da se pa s tem zastruplja razmerje med enim delom naroda in zastopniki cerkve, kar gotovo ne more biti na korist tej poslednji. Zamera gor, zamera dol: naše uverjenje je, da govori kremenski škof prav, ko pravi, da naj ne bo cerkev, ki je božjega izvora in ki bodi zato sveta in vzvišena, v odvisnosti od politike, ki je, pa naj se reče, kar hoče, in naj jo izvršuje, kdor hoče, vendarle delo človeškega uma, torej izpostavljeno — zmotam!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz vodstva Zaveze.

S IV. vodstvene seje upravne dobe 1912/13 (13. februarja 1913).

1. Koncem lanskega leta je bila razposlana okrožnica »Društveni izkaz naročnikov Zavezinih listov« vsem Zavezanim učiteljskim društvom.

2. Moravska učiteljska Zveza je izdala »Zbrane spise Komenskega«. Nas je naprosila, da bi preskrbeli v vseh slovenskih naprednih listih vabilo na naročbo te knjige. Prošnji se je že ugodilo.

3. Vsem predsednikom naših učiteljskih društev se je odposlala okrožnica za stran zglastve pevcev — učiteljev k »Pevskemu zboru učiteljske Zaveze«, ki naj bi se osnoval po vzoru moškega pevskega zbora moravskih učiteljev.

4. »Spomenica o preganjanju kranjskega naprednega učiteljstva« je že izgotovljena. Sestavitelju se je izročil ves izbrani material, ki ga je imela Zaveza.

5. Določijo se cene inseratov »Učit. tiskarne« v Zavezinih listih.

6. Razpravljaja se o sestavi novih deželnih učiteljskih Zvezah, katere zahtevajo nova Zavezina pravila.

7. Odbornik »Zveze slovenskega učiteljstva v Avstriji«, učitelj Adolff Šustr iz Chrudima, prosi, da bi se mu posodili proti primerni odškodnini klišiji od mladinskih spisov: »Dane« (A. Rape) in »Turki pred sv. Tilnom« (J. Slapšak). Ti dve povesti prestavlja v češčino. Sklene se, da dobi vse klišije brezplačno, toda proti vrnitvi.

8. Akademsko društvo »Triglav« se zahvaljuje za brezplačno pčšljanje Zavezinih listov in se priporoča za nje še v prihodnje.

9. Z merodajnimi faktorji se ugotovi, da izhajata odslej »Zvonček« in »Popotnik« natanko ob določenem času.

10. Predsedstvo »Zveze slovenskega učiteljstva v Avstriji« se sporoči, da je vzel upravni odbor naše »Zaveze« z veseljem in z velikim navdušenjem na znanje, da namerava imeti »Zveza« svojo odborovo sejo v Ljubljani ob naših slavnostnih dneh.

11. Na dopis iste »Zveze« se odgovori, da pri novembarski odborovi seji nismo mogli biti navzoči, ker bi za toliko dni ne bilo mogoče dobiti dopusta in ker so s tako udeležbo spojeni precejšnji stroški, katerih pa naša »Zaveza« doslej še ne more utrpeti. Iz istih vzrokov se tudi ne bi mogli udeležiti odborove seje, ki je bila istotako določena na Dumaju, meseca januarja t. l.

12. Poskrbi se, da se dobi na merodajnem mestu po poslancih izkaz o koroških učiteljih, ki so izprašani iz slovenščine; zakaj slovenščine zmožni učitelji se predstavljajo v najbolj nemške kraje, na koroška slovenska tla pa pošilja vlada učiteljevat trde Nemce.

13. Nekemu državnemu poslancu se na njegovo prošnjo odpošljejo obširni podatki o vsem učiteljstvu na Slovenskem, ker jih bo rabil pri razpravi v parlamentu, kadar pride na razgovor znani § 55.

14. Za koncert, ki se vrši ob priliki 25letnice »Zaveze«, so se razposlala vsem Zavezanim društvom okrožnice in prijavnice.

15. Članek »Vzroki za deficit učiteljskih listov« se je odposlal v ponatis vsem slovenskim naprednim listom.

16. Na vabilo »Društva inženirjev v Ljubljani« se sklene, da se udeleži naša »Zaveza« po dveh zastopnikih skupnega posvetovanja o preosnovi dosedanjih srednjih šol v enotne zavode, ki bi absolventom poleg humanistične vzgoje podali tudi zadostno izobrazbo v naravoslovnih in drugih za življenje prepotrebni vedah.

17. Z ozirom na dr. J. Pregljevo povest »Pogubljeni in oti« v koledarju »Družbe sv. Mohorja«, se sklene, da se v svrhu natančne informacije obvesti vse naše učiteljstvo na ta način, da se dobesedno in brez komentarja ponatisne v 8. števil. »Učit. Tovariša«: 1. naš tozadevni protest, 2. odgovor družbenega odbora in 3. naša »Izjava«, glede katere zahtevamo, da jo prinese prihodnji družbeni koledar.

18. Vodstvu sta bila poslana dva rokopisa s prošnjo, da izideta v »Mladinski knjižnici«. Ker moramo z izdajo novih zvezkov malo počakati, da se razprodajo dosedaj izišli zvezki, se tej prošnji za sedaj ne more ugoditi.

19. Ob sprejemu deputacij Slovanških učiteljev v naših jubilejnih dneh bo precej izrednih stroškov, katerih pa Zavezina blagajna ne bo vzmogla. Zato se sklene, da se prosi za podporo nekatere denarne zavode in občinski zastop mesta Ljubljane. Vsa Zavezina društva pa naj prispevajo v ta namen najmanj po 10 K. To vsoto naj odpošljejo društva takoj, ali pa naj obveste vodstvo Zaveze vsaj do 15. aprila t. l., kdaj nameravajo nakazati določeni prispevek.

20. Deželne učiteljske zveze naj se ustanove najkasneje do našega letošnjega jubileja. Vsakemu našemu učiteljskemu društvu, ki je pri tem tangirano, se odpošljejo nova pravila naše »Zaveze« in pravila obeh že obstoječih deželnih učiteljskih Zvez.

Kranjsko.

Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani priredi svoj II. letošnji poučno-zabavni večer v soboto, dne 29. marca ob polu 8. zvečer v Narodnem domu, pritičje desno. — Predava tov. Fr. Črnagoj: § 24. drž. šolskega zakona. K temu večeru svoje člane najvljudneje vabi odbor.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za Celjski okraj je zborovalo 6. t. m. v Sokolskem domu. Zborovanja se je udeležil tudi g. nadzornik J. Supanek. Poleg jako lepega števila članov (48) sta bila navzoča gosta tt. Stritar in Žgajnar. — V prelepih besedah se je spominjal predsednik nedavno umrlega t. Fischerja. — Iz obilice društvenih zadev navajamo sledeče: Nanovo sta pristopila kot člana tt. Milica Fischerjeva in M. Wudlerjeva. Število zadnjih omenjenih neplačujočih udov se je znatno skrčilo. — »Popotnik« prihaja v naš okraj v 29. »Tovariš« v 36 izvodih. Je nekaj šol, ki niso naročene ne na eno, ne na drugo naše glasilo; jih je pa tudi nekaj, na katerih so vsi tt. naročniki »Tovariša«. — Vabilu Šaleškega učit. društva se odzovemo s tem, da priredimo 1. junija izlet v Topolšico. — Glasom dež. zak. iz 1870. l. § 5, je učiteljem dovoljeno poučevati le v prvih štiri šol. letih. — Došlo je vprašanje: »Ali se ne bodete zganili zaradi regulacije plač?« Stališče, ki ga zavzemajmo v omenjeni zadevi, je bilo že nekolikokrat precizirano.

— G. nadzornik je umestno pojasnjeval, da nam od dežele ni ničesar pričakovati, temveč obrnimo na se pozornost države. Tov. predsednik je ponosno poudaril: »Ni nam treba vedoma delati v propast šole. V današnjih razmerah slabi učiteljstvo, da se ne zaveda, kdaj in kako in z njim naravno tudi šola.« — Resolucija, ki je bila sprejeta v tej zadevi, je navedena spodaj. — Tov. Černej je podal informativno poročilo o delovanju »Zadruga«, t. Brinar je pojasnil ravnanje pri nakupovanju pri »Zadruginih« dobaviteljih. — Tov. Petriček je v poezijepolnih besedah podal sliko zvezdnatega neba. Najvažnejši poedinci in skupine nadnamcev so dobili v poslušalcih odkrite simpatije. — P. Sevnik nas je seznanil s telovadbo na glavnih orodjih po sokolskem sestavu. — Naslednje zborovanje je 1. majnika. — **Resolucija**, sprejeta na zborovanju Celjskega učiteljskega društva, dne 6. sušca 1913, se glasi: »Lehrerbund naj po zastopnikih Verbanda in Zveze v kratkem zopet stori korake pri c. kr. deželni vladi, da čimprej izposluje sklicanje štajerskega deželnega zbora ter da se koj v začetku zasedanja stavi na dnevni red regulacija naših plač kot nujna zadeva. Pri tej priliki naj se c. kr. vlada opozori na nevarnost katastrofalne posledice, ki bi jih nadaljno zavlačevanje našega krušnega vprašanja imelo za usodo mnogih učiteljskih oseb, oziroma, učiteljskih familij. Zveza slovenskega in nemškega učiteljstva cele državne polovice pa naj stori korake pri c. kr. osrednji vladi na Dunaju, da se pospeši izvršbo finančnega načrta in z njim saniranje dež. financ. — Učiteljska beda naj se ne obeša v javnosti na veliki zvon; posebno pa protestiramo, da bi se naše krušno vprašanje presojalo s stališča političnega strankarstva in spravljalo v zavisnost s polit. strankami.

Gornjegrajsko učiteljsko društvo ne zboruje zaradi neke zapreke dne 6. aprila t. l. na Gorici, kakor je bilo namenjeno, nego se vrši zborovanje tega društva dne 1. majnika t. l. ob 10. uri dop. v Gornjem gradu. Vzpred se objavi pravočasno. Zdrave in vesele velikonočne praznike in vstajenje k boljši bodočnosti želi vsem Ivan Kelc, t. č. predsednik.

Književnost in umetnost.

Novi Akordi. V dvanajsto leto svojega obstanka stopajo Novi Akordi z nedavno izšlo številko. Da njihovo delo visoko cenimo, smo dokazali že večkrat, ko smo na tem mestu priobčili priporočila, ki jih Novi Akordi v polni meri zaslužijo. Vseslovensko glasbeno življenje je ob njihovem rojstvu krenilo na drugi, že zdavnaj prej potrebni tir, in dasi je list imel koj v začetku neprijatelj, se je svobodno razvijal in obelodanil toliko skladb, ki bi brez Novih Akordov zaman čakale objave najmanj 30 let. Še večjega pomena je književna priloga Novih Akordov, ki hvale po zaslugi in neusmiljeno biča, kar je gnilega in škodljivega razvoja slovenske glasbe. Tako lahko brez pretiravanja trdimo, da so Novi Akordi list, kakršnih drugi narodi nimajo. Priporočamo jih in jim želimo pri občinstvu več uvaževanja! Sotrudnikom Novih Akordov se je v zadnji številki vredno pridružil Emil Hochreiter s klavirsko točko »Valse nobles I.« Adamič podaja v vsakem oziru zanimiv dvospjev »Poj, petelin, zoro mi naznani«, ki mu je besedilo vzeto iz Golarjevega »Bosanskega perivoja«. Starokopitni pevovodje se bodo ustrašili Ravnikovega mešanega zbora »Ženjas«, kdor se ne prilagodi pevcem in občinstvu, ga bo izvajal, če je prav težak. Nazadnje srečamo še Pavčiča s samospjevom »Padale so cvetne sanje«. Pavčič zna izbirati tekste in jih prikupljivo uglasbiti. Omenjeni samospjev je ubran na mehke, nežne strune in ugaja zaradi blesteče klavirske spremljave. Književna priloga ima mnogo raznovrstnih poročil, kritik, polemiko med Sattnerjem in Krekom ter novice iz glasbenega sveta. — ec.

Slovensko deželno gledališče so morali dne 11. t. m. zvečer zapreti, ker je k predstavi prišlo komaj 20 oseb. Je to znamenje časa? — Dne 16. t. m. je gostovala v Kalmanovi opereti »Jesenski manever« subreta osječkega gledališča Grossova (Marosi) z lepim uspehom. — ec.

Popotnik objavlja v 3. letošnji številki to-le vsebino: 1. Dr. Iv. Lah: J. J. Rousseau kot človek in pedagog (konec). 2. J. Černy — K. Přibil: Narodna pedagogika (dalje). 3. G. Kerschesteiner — Pav. Flerè: Šolstvo v Münchnu. 4. Anton Kosi: Učiteljeva priljubljenost pri šolski mladini. 5. † Janez Koprivnik. 6. Književno poročilo: Ocene, Novosti. 7. Razgled: Pedagoški paberki. — Šolska higijena. — Skrb za obrambo mladine. — Šolske in učiteljske vesti. — Inostransko šolstvo. — Prosvetna kronika. — Razne vesti. — Mala poročila.

Politiški pregled.

* **Koliko se je leta 1911 v Avstriji plačalo osebno dohodninskega davka.** Osebno dohodninski davek je moralo plačati leta 1911 v Avstriji 4.235.701 oseb, 14,9 odstotkov vsega prebivalstva. Dohodki vseh teh oseb so bili proračunani s 5382 milijoni kron, okroglo 400 milijonov več kakor leta 1910. Plačal se je osebno dohodninski davek v znesku 93.200.000 kron in se je za 7.700.000 K povečal. Na Kranjskem se je plačalo 740.000, na Štajerskem 3.970.000, na Koroškem 820.000, v Trstu 2.180.000, v Istri 470.000, na Goriškem 360.000 in v Dalmaciji 450.000 K dohodninskega davka.

* **Užitninski davek** je prinesel državi 1911. leta 423.900.000 K, 30.600.000 kron več kakor leta 1910. Žganje je dalo 106.600.000 K, špiritove drože 760.000, nadzorna pristojbina za denaturiranje špinita 1.100.000, pivo 87.800.000, sladkor 159.900.000, petrolej 26.100.000, vino 13.500.000, meso 18.000.000, drugi predmeti 1.700.000, užitninski zakupi 5 milijonov 900.000, dohodarstvene vaščine 2 milijona 40.000 kron.

* **Značilna prepoved predavanja.** Urednik sofijskega lista »Bolgarija« je nameraval v Pragi prirediti predavanje o razmerah na Balkanu. Policija je pa predavanje prepovedala z utemeljitvijo, da bolgarščina v Avstriji ni v »deželi navaden jezik«. V Trstu se je pa prav iste dni vršil — albanski kongres, ki ga vlada ne le ni prepovedala, marveč ga celo sama aranžirala in na vse mogoče načine podpirala. Malo več — vsj navidezne — obzirnosti bi gotovi krogi nasproti slovenskemu delu državljanov, pač le morali imeti.

* **Prusko nasilstvo proti Poljakom.** Pruska zbornica je 11. marca 1912 obravnavala proračun naseljevalne komisije, ki na zahodnem Pruskem in v Poznanju goni Poljake z njih rodne grude in naseljuje Nemce na uplenjeno poljsko zemljo. V zvezi s proračunom je zbornica otvorila glavno razpravo o novi nasilnosti pruske vlade proti Poljakom, ki zahteva 230 milijonov mark za ojačenje »nemštva« na zahodnem Pruskem in na Poznanjskem. Poljedelski minister je naglašal, da se mora ponemčevanje poljske zemlje nadaljevati. Konservativci so izjavili po svojem govorniku, da dovoljujejo zahtevano vsoto, govornik centra je izjavil, da odklanja njegova stranka predlogo, ki ne odgovarja pravic in ustavi. Svobodni konservativci in narodni liberalci so tudi izjavili, da se s predlogo strinjajo. Proračun je zbornica na to sprejela in novo nasilno postavo nakazala proračunski komisiji.

* **Ustanovitev mladočeške stranke na Moravskem.** Dne 17. t. m. se je v Brnu vršil ustanovni shod mladočeške stranke za Moravsko. Novoustanovljena stranka bo obrnila svojo ost v prvi vrsti proti napredni ljudski stranki, ki jo vodi dr. Stranjsky. Stranka se namerava udeležiti že prihodnjih deželnozborskih volitev.

Srednješolski vestnik.

** **Učiteljišče v Kastvu.** Gradnja ponosne stavbe novega c. kr. učiteljišča v Kastvu v režiji goriške stavbene tvrdke Žnidarčič i. dr. se je zopet pričela. Dela je ogromnega, ker bo stavba velikanska, a za prostor morajo vsako ped izstreljevati, ker je ves hrib živa skala. Vendar je nade, da bo letos delo dobro napredovalo. Stavbno vodstvo se trudi na vse možne načine: samo da ne bi drugi metali polen pred noge, pa bi bilo vse dobro.

** **16leten gimnazijec pred naučnim ministrom.** Te dni je prosil za avdienco pri naučnem ministru Hussarku 16letni gimnazijec Simon Weich iz Horodenke. Prišel je kot pooblaščenec svojih tovarišev na horodenski gimnaziji, da se pritoži čez neznosne razmere v zavodu in zahteva, da se zavod kratkoma zapre. Minister je mladeniča sprejel in smehljuje poslušal njegova logična in odločna izvajanja; zapisoval si je celo važnejše stvari. Weich je živo opisal težave in bridkosti učencev in se ogorčeno izrazil o krivičnih dvojkah, ki so mu preprečile napredovanje v 4. razred. Na ministrova vprašanja je Weich odgovarjal točno in brez strahu. Minister ga je končno odpustil z besedami: »Škoda bi bilo, če bi prekinili nauke. Pridno se učite, iz vas bo enkrat gotovo še kaj.«

Kranjske vesti.

—r— **Zborovanja v Ljubljani** so se vršila v sredo in četrtek. V sredo je zborovalo Ljubljansko učiteljsko društvo, v četrtek pa so zborovala društva: Narodna šola, Vdovsko učiteljsko društvo, Dru-